

HET CARNAVALSDRAMA IN AALST

LEDEN VAN EEN FEITELIJKE VERENIGING ZELF AANSPRAKELIJK VOOR SCHADE NA BRAND

Op 20 juni 2013 besliste het Gentse hof van beroep dat de leden van een feitelijke carnavalsvereniging uit Aalst zelf moeten instaan voor de schade die ontstaan is na het uitbranden van een opslagplaats ten gevolge van een defecte tractor. Ze worden aansprakelijk gesteld omdat hun vereniging een 'feitelijke vereniging' zonder rechtspersoonlijkheid is, die niet over de benodigde verzekeringen beschikte.

Leden carnavalsvereniging zelf aansprakelijk

In de nacht van 22 op 23 februari 2004 ontstaat er een brand in een opslagplaats gelegen te Aalst. De gevolgen zijn niet te overzien: de gestockeerde goederen van verschillende opslagruimtes worden beschadigd, een aantal machines en materialen van de stedelijke groendienst gaan in de vlammen op en een opleidingscentrum moet gedurende een zekere periode de deuren sluiten. De schade loopt op tot ongeveer 1,5 miljoen euro. Er wordt een deskundige aangesteld die tot de vaststelling komt dat de oorsprong van de brand gelegen is bij de oude tractor van een feitelijke carnavalsvereniging, die de dag voordien had deelgenomen aan de carnavalsstoet in Aalst. Een vastgelopen alternator was oververhit geraakt en door de warmtestuwijng in de holle figuren boven de tractor hadden de licht ontvlambare materialen van de praalwagen vuur gevat.

De rechtbank van eerste aanleg beslist dat de tractor met een 'gebrek' was behept. Hoewel de huurovereenkomst van de opslagplaats enkel door de voorzitter was ondertekend, stelt de rechter alle dertig leden van de feitelijke vereniging aansprakelijk als bewaarders van de gebrekkige zaak (artikel 1384, lid 1 BW). Toch spaart de eerste rechter het privévermogen van de carnavalisten, want hij beslist dat de WAM-verzekeraar van de stad Aalst dekking moet verlenen. De Stad Aalst had immers een motorrijtuigenverzekering afgesloten voor alle voertuigen die deelnamen aan de carnavalsstoet. Aangezien er volgens de rechter een onbetwistbare causaliteit bestaat tussen de deelname van de praalwagen aan het verkeer en de nadien ontstane schade, valt het schadegeval onder het toepassingsgebied van de WAM-wet. De verzekeraar is het daar echter niet mee eens en tekent hoger beroep aan.

Het Gentse hof van beroep bevestigt dat het bestaan van het gebrek aan de tractor de enige mogelijke verklaring is voor de brand. Ook het oorzakelijk verband staat vast: door het gebrek heeft de praalwagen vuur gevat, met de gekende brand-, rook- en roetschade tot gevolg. Net zoals de eerste rechter meent het hof van beroep dat alle leden van de feitelijke vereniging als bewaarders van de gebrekkige zaak moeten worden beschouwd. De tractor behoorde immers tot de zogenaamde 'collectieve eigendom' van de feitelijke carnavalsvereniging. Alle leden hadden zeggenschap over de praalwagen en de tractor, gebruikten de voertuigen voor het genot van de feitelijke vereniging en konden toezicht, leiding en bewaking uitoefenen.

Anders dan de eerste rechter is het hof van beroep van oordeel dat de WAM-verzekeraar van de Stad Aalst geen dekking moet verlenen. De verzekeringswaarborg strekte zich immers enkel uit voor schade die zich voordeed *'tijdens de deelname aan de stoet'* en de weg van en naar de garage. Aangezien de schade in deze zaak onmiskenbaar de brand is die ontstaan is een paar uur nadat de

tractor de loods was binnengereden en niet het verhit geraken van de motor, valt die dus niet onder het gedekte risico.

Ten slotte waren verschillende leden van de feitelijke vereniging overgegaan tot dagvaarding in gedwongen tussenkomst en vrijwaring van hun familiale verzekeraars, maar ook deze laatste strohalm kon geen redding brengen. Het hof onderzoekt de verschillende polissen en stelt vast dat ze allemaal bepaalden dat de schade veroorzaakt door brand in een gehuurd gebouw niet moest worden gedekt. De reden waarom het brandrisico contractueel buiten de dekking van de familiale verzekering kan worden gehouden (art. 6, 11° van het KB BA-privéleven 1984), is dat het als eigenaar, huurder of bewoner mogelijk is om een brandverzekeringpolis af te sluiten, wat de carnavalsgroep echter niet gedaan heeft.

Een verwittigd vrijwilliger is er twee waard

Dit arrest toont het precair statuut aan van de leden van een feitelijke vereniging in een aansprakelijkheidsprocedure. Artikel 5 van de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van de vrijwilligers, die de aansprakelijkheid van de aansteller (art. 1384, lid 3 BW) en de immuniteit van de werknemer (art. 18 WAO) transponeert naar het niveau van de vrijwilliger, heeft immers een beperkt toepassingsgebied. Enkel leden van VZW's, feitelijke verenigingen die één of meer werknemers tewerkstellen of feitelijke verenigingen die een afdeling vormen van een overkoepelende vereniging worden beschermd. Voor hen komt het erop neer dat de organisatie aansprakelijk wordt gesteld voor de schade die ze hebben aangericht (artikel 5 vrijwilligerwet), maar de organisatie sluit daarvoor wel een verplichte aansprakelijkheidsverzekering af (artikel 6 vrijwilligerswet). De vrijwilligers zelf genieten immuniteit voor hun daden, behalve in geval van bedrog, zware fout of herhaalde lichte fout.

Leden van een gewone feitelijke vereniging vallen dus uit de boot, hoewel er in ons land heel frequent wordt geopteerd voor deze organisatievorm (denk maar aan buurtcomités, kleinere studentenverenigingen of sportclubs). De reden waarom de wetgever het voormelde aansprakelijkheidsregime en de verzekeringsplicht niet wenste uit te breiden naar alle soorten verenigingen, is dat het te belastend zou zijn voor de tijdelijke "spontane" verenigingen en het organiseren van activiteiten zou ontmoedigen. De maatschappelijke ontevredenheid en de media-aandacht rond het arrest van 20 juni 2013 doen echter de vraag rijzen of dat de juiste keuze van de wetgever is geweest. Toch dient te worden opgemerkt dat het Grondwettelijk Hof in 2007 geoordeeld heeft dat het verschillend aansprakelijkheidsregime tussen leden van een feitelijke vereniging en een VZW niet discriminerend is en gebaseerd is op een objectief, pertinent en proportioneel criterium, namelijk dat van de aard van de organisatie.

Concluderen dat een lid van een gewone feitelijke vereniging een 'vogel voor de kat' is bij een aansprakelijkheidsgeval, is echter ook iets te verregaand. Voor een feitelijke vereniging is het niet verplicht, maar wel steeds mogelijk om een aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten tot dekking van de risico's met betrekking tot het vrijwilligerswerk. Verder moeten feitelijke verenigingen voldoende geïnformeerd worden over het bestaan van de verschillende verzekeringen (zoals bijvoorbeeld een brandverzekering indien ze eigenaar of huurder zijn van een gebouw). Ten slotte merken we op dat in een dergelijke zaak het sociaal weefsel de individuele leden financieel te hulp komt door het organiseren van allerhande benefietacties. Op een meer structureel niveau werd gepleit voor de oprichting van een schadefonds, wat ook een typische tendens is van het huidige

aansprakelijkheidsrecht. Of we na het rampenfonds, slachtofferfonds en asbestfonds nu daadwerkelijk een solidariteitsfonds voor niet-verzekerde carnavalisten zullen krijgen, is echter nog lang niet zeker. Wel is het van essentieel belang dat er effectief stappen worden ondernomen om leden van een feitelijke vereniging beter te informeren, zodat drama's zoals die van het carnaval van Aalst in de toekomst vermeden kunnen worden.

Aspirant FWO-Vlaanderen, Instituut voor Verbintenissenrecht, KU Leuven